

του Μιχαήλ Χούλη, Θεολόγου

Αν μπορούμε συμβολικά να παρομοιάσουμε το πνευματικό φως των αγίων της Εκκλησίας με το φως των άστρων στον ουρανό, τότε το φως της σελήνης, που είναι κατά πολύ λαμπρότερο, προσιδιάζει περισσότερο προς το φως της Θεοτόκου και το φως του ηλίου, που κανείς δεν μπορεί λόγω λάμπει να ατενίσει, με το φως του νοητού ηλίου της δικαιοσύνης, δηλαδή του Χριστού. Και όπως η σελήνη αντλεί από το φως του ηλίου, έτσι και η Θεοτόκος είναι Παν-αγία (σε σχέση με τους ανθρώπους) διότι ενώθηκε απ' αυτή τη ζωή όχι μόνο αγιοπνευματικά, αλλά και οργανικά-βιολογικά με τη Χάρη του Θεού, αφού έφερε άλλωστε στα σπλάχνα της για εννέα μήνες, γαλούχησε και ανέθρεψε τον ίδιο τον Υιό του Θεού ως άνθρωπο. Πολύ εύστοχα ο αρχάγγελος Γαβριήλ την ονομάζει «Κεχαριτωμένη» (Λουκ. 1,28), αλλά και ο μεγάλος Θεολόγος της Πρώτης Εκκλησίας, Ιωάννης, λέγει παραστατικότατα γι' αυτήν ότι πρόκειται για απολύτως «θαυμαστό σημάδι στον ουρανό», ενώ την βλέπει «ντυμένη τον ήλιο, με το φεγγάρι κάτω από τα πόδια της, και στο κεφάλι της στεφάνι με δώδεκα αστέρια» (Αποκ. 12,1).

Ο ιερός Πρόκλος Κωνσταντινουπόλεως αρνείται πως υπάρχει μεγαλύτερο θαύμα σ' όλο το σύμπαν από την Θεοτόκο, ενώ ο πολύς Νικόλαος Καβάσιλας γράφει ότι μόνο η Παρθένος αξιώθηκε να δει κατάματα τη Θεότητα (βλ. Νικολάου Νευράκη, «Ο Χριστός και ο καινούριος κόσμος του Θεού», Αθ. 1989). Ακόμη: (α) η λειτουργική και εκκλησιαστική ζωή είναι γεμάτη από ευσεβείς προσφωνήσεις, επικλήσεις, ύμνους, ακολουθίες και εορτασμούς προς τιμήν της Θεοτόκου, που κορυφώνονται στις Θεομητορικές γιορτές, (β) πολλές από τις Φωτοφάνειες της Παλαιάς Διαθήκης συμβολίζουν το μυστήριο του τόκου της Παρθένου (Κλίμαξ του Ιακώβ που ένωσε Ουρανό και γη, νεφέλη φωτεινή, άφλεκτος βάτος κ.α.) (γ) ο ελληνικός λαός αγαπάει βαθύτατα την Παναγία και της αποδίδει επτακόσιες περίπου επωνυμίες (Ελευθερώτρια, Μεγαλόχαρη, Γλυκοφιλούσα, Εκατονταφυλιανή, Ελεούσα κ.λπ.), (δ) έχουν ανεγερθεί σ' όλη την χριστιανοσύνη χιλιάδες ναοί στο όνομά της, αφού εξάλλου κατέχει η Παναγία τη δεύτερη θέση σε τιμή και αγιότητα στον Ουρανό μετά την Αγία Τριάδα και (ε) «άπειρο» είναι το πλήθος των εικόνων που έχουν φιλοτεχνηθεί και εκφράζουν αγάπη και σεβασμό προς το πρόσωπό της. Εν τούτοις και στην Θεοτόκο αποδίδουμε τιμητική προσκύνηση (όπως και σε όλους τους αγίους) και όχι λατρεία, που αρμόζει μόνο: (α) στον Τριαδικό Θεό, (β) τον Ιησού Χριστό ως Θεάνθρωπο και (γ) στην Θεία Μετάληψη. Ακόμη, η γνωστή Παρακλητική προσευχή «Υπεραγία Θεοτόκε, σώσον ημάς» σημαίνει για την Ορθόδοξη Εκκλησία ό,τι και η λειτουργική ευχή «Ταις πρεσβείαις της Θεοτόκου, Σώτερ, σώσον ημάς», διότι η Παναγία δεν σώζει από μόνη της, αλλά με τη Χάρη και τη δύναμη του Υιού της. Ολόκληρη φυσικά η Θεία Λειτουργία προσφέρεται εξαιρετικά προς τιμήν της Θεοτόκου, αφού είναι η Κυρία των αγίων και των αγγέλων του Ουρανού.

Την μητέρα του Κυρίου οι Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' Οικουμενικές Σύνοδοι ονομάζουν ΟΝΤΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΝ (και όχι εσφαλμένως 'Χριστοτόκο', όπως δίδασκε ο αιρετικός Νεστόριος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως), ενώ οι εκκλησιαστικοί Πατέρες τονίζουν ότι εκτός σωτηρίας είναι εκείνος που αρνείται το μυστήριο της εκ Παρθένου γέννησης του Θεανθρώπου. Ήδη από τον α' αιώνα, η Εκκλησία πίστευε πράγματι στην εκ Παρθένου, εκ Πνεύματος Αγίου, υπερφυή σύλληψη του Χριστού,

και αυτό πιστοποιείται από τις αρχαϊκές περί αυτού παραδόσεις των ευαγγελιστών Ματθαίου: «Ιωσήφ, υιέ Δαυίδ, μη φοβηθείς να παραλάβεις τη Μαριάμ τη γυναίκα σου (κατά το νόμο) γιατί το παιδί που γεννήθηκε από αυτήν ΠΡΟΕΡΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟ ΑΓΙΟ» (1,20) και Λουκά: «Πνεύμα Άγιον θα κατασκηνώσει σε σένα και η δύναμη του Υψίστου θα σε επισκιάσει, γι' αυτό και το γεννημένο άγιον θα ονομασθεί ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ» (1,35). Ο σπουδαίος προφήτης Ησαΐας προέβλεψε άλλωστε, χάριτι Θεού, την γέννηση του Θεανθρώπου από την Παναγία, και μάλιστα 800 χρόνια προ Χριστού, όταν λέγει: «Ιδού, η Παρθένος θα συλλάβει και θα γεννήσει υιόν και θα καλέσουν το όνομά Του Εμμανουήλ», ήτοι ο Θεός μεθ' ημών (Ησ. 7,14).

Είναι γεγονός ότι αρκετοί κύκλοι ετεροδόξων δεν τιμούν ιδιαιτέρως την Παρθένο Μαρία, αν και είναι γραμμένο το «Ιδού, ΑΠΟ ΤΩΡΑ ΘΑ ΜΕ ΜΑΚΑΡΙΖΟΥΝ ΟΛΕΣ ΟΙ ΓΕΝΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ» (Λουκ. 1,48), και πάλι ο Γαβριήλ την προσφωνεί ως «ΠΛΕΟΝ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ ανάμεσα στις γυναίκες» (Λουκ. 1,28). Ακραίες προτεσταντικές οργανώσεις (λ.χ. οι Μάρτυρες του Ιεχωβά) ουδέποτε την ονομάζουν Θεοτόκο, διότι αρνούνται ότι ο Χριστός είναι ο Θεός. Η Ελισάβετ όμως, μόλις η Παναγία την επισκέφθηκε, φωτισθείσα εκείνη από το Άγιο Πνεύμα, της είπε: «Και πως συνέβη τούτο, να έλθει Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΟΥ ΠΡΟΣ ΕΜΕΝΑ;» (Λουκ. 1,43). Την ονομάζει η Ελισάβετ μητέρα του Κυρίου, δηλαδή του Θεού και άρα είναι ΘΕΟΤΟΚΟΣ. Στα σπλάχνα επομένως της Παναγίας, αρρήτως πλην αληθώς, ενώθηκε -αρμονικά, ασύγχυτα, αδιαίρετα και άτρεπτα- Θεός και άνθρωπος στο πρόσωπο του Χριστού. Γέννησε η Παναγία ως άνθρωπο τον ίδιο τον Υιόν του Θεού, και γι' αυτό της αρμόζει πέρα ως πέρα ο τίτλος "Θεοτόκος". Για την Ορθόδοξη Εκκλησία εξάλλου η Παναγία ήταν παρθένος πριν, κατά και μετά τη γέννα της, την ονομάζει δηλαδή και την ευλαβείται ΩΣ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟ. Κύριλλος ο Αλεξανδρείας διδάσκει ότι δικαίως η Παναγία καί Θεοτόκος καί Παρθενομήτωρ αποκαλείται στην Εκκλησία. Διαχρονική έμεινε στη Δύση η διατύπωση του ιερού Αυγουστίνου ότι «Παρθένος συνέλαβε, Παρθένος έτεκε, Παρθένος έμεινε» (βλ. Π. Τρεμπέλα, «Δογματική», τ. β', κεφ. 12, εκδ. Ο Σωτήρ, Αθ. 1979). Η Παρθένος Μαρία ονομάζεται εξάλλου από τον Ιεζεκιήλ «ανατολική πύλη του ναού... που θα μείνει κλειστή, ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΘΑ ΔΙΕΛΘΕΙ ΔΙ' ΑΥΤΗΣ, διότι Κύριος ο Θεός του Ισραήλ θα διέλθει δι' αυτής ΚΑΙ ΘΑ ΜΕΙΝΕΙ ΚΛΕΙΣΤΗ» (44, 1-3).

Ο ευαγγελιστής Ιωάννης λέγει: «Πριν την δι' αναστάσεως δόξα του Ιησού ΚΑΝΕΙΣ δεν είχε ακόμη λάβει το Άγιο Πνεύμα» (Ιω. 7,39). Δέχεται επομένως η Ορθόδοξη Εκκλησία ότι και η αγία Θεοτόκος κληρονόμησε την αμαρτωλή φύση και τις συνέπειες της πτώσης του Αδάμ, αλλά προσωπικά στη συνέχεια, και με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, απαλλάχθηκε από την αμαρτία και ενώθηκε με το Θεό. Αυτό και μόνο υποστηρίζεται αγιογραφικά, αφού σύμφωνα με τα λόγια του αρχαγγέλου: «Το Άγιο Πνεύμα ΘΑ ΕΡΘΕΙ πάνω σου και ΘΑ ΣΕ ΚΑΛΥΨΕΙ η δύναμη του Θεού» (Λουκ. 1,35) -και άρα δεν είχε έρθει κατά τη γέννησή της. Αλλά και ο απόστολος Παύλος διδάσκει: «Μέσω ενός ανθρώπου μπήκε στον κόσμο η αμαρτία.... γιατί ΟΛΟΙ ΑΜΑΡΤΗΣΑΝ» (Ρωμ. 5,12). Αυτή είναι εξάλλου η αξία της υπεραγίας Θεοτόκου, το ότι ενώ και η ίδια ευρίσκετο δηλαδή εγκλωβισμένη στον στεναγμό του κόσμου για σωτηρία, ενώ δεν έπαυε να είναι κόρη του πεσόντος Αδάμ, εν τούτοις συνεργάστηκε οικειοθελώς με το σχέδιο του Θεού και έγινε το όργανο της

λύτρωσης και το στόμα της πλάσης, που ανταποκρίθηκε θετικά στην πρόσκληση του πανοικτίρμονα Θεού. Η θέση της Παναγίας στο μυστήριο της σωτηρίας του ανθρωπίνου γένους είναι επομένως μεγίστη. Χωρίς τη δική της συνεργασία, το δικό της ΝΑΙ στον Θεό, όταν κλήθηκε να γίνει η μητέρα του Υιού Του, η σωτηρία του ανθρώπου θα ήταν αδύνατον να πραγματοποιηθεί. Ιωάννης ο Δαμασκηνός λέγει για την Θεομήτορα ότι πρόκειται για 'την έδρα της αρετής, που απομάκρυνε κάθε σαρκική επιθυμία και παρέμεινε παρθένος στην ψυχή και το σώμα' και μοναδικό κατοικητήριο του Λόγου («Δογματική», όπου ανωτέρω).

Γι' αυτό και παραμένει στη συνείδηση της Εκκλησίας η γέφυρα προς τον Θεό και Η ΜΕΓΑΛΗ ΜΕΣΙΤΡΙΑ, συνήγορος και βοηθός των πιστών. Οι Μάρτυρες του Ιεχωβά και οι προτεστάντες δεν δέχονται άλλους μεσίτες εκτός του Ιησού Χριστού. Την ίδια πίστη έχει και η Ορθόδοξη Εκκλησία, με την απόλυτη έννοια όμως του όρου 'μεσίτης', αφού ο Ιησούς πράγματι λέγει: «Ουδείς έρχεται προς τον Πατέρα ει μη δι' εμού» (Ιω. 14,6). ΜΕ ΣΧΕΤΙΚΗ ΠΑΝΤΩΣ ΕΝΝΟΙΑ, μεσίτες υπάρχουν πολλοί, ΟΙ ΑΓΙΟΙ, που ευρισκόμενοι κοντύτερα πλέον στον Θεό, παρακαλούν και προσεύχονται για μας, αφού ήδη θαυματουργούσαν και παρακαλούσαν για τους ανθρώπους το Θεό, όσο βρίσκονταν ψυχοσωματικά εν ζωή. Έτσι, ο απόστολος Πέτρος δήλωσε ότι θα φρόντιζε ΑΚΟΜΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ να υπομιμνήσει το θέλημα του Θεού στους χριστιανούς (Β' Πέτρ. 1,13-15). Και ο προφήτης Ηλίας, 15 χρόνια μετά την ανάληψή του, επικοινωνήσε με τον βασιλέα Ιωράμ για να τον ελέγξει για τις θανάσιμες αμαρτίες του (Β' Παραλ. 21,12...). Ο αρχιερέας Ονίας προσευχόταν ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΚΔΗΜΙΑ ΤΟΥ για όλο το έθνος και ο προφήτης Ιερεμίας, που είχε προ πολλού πεθάνει, για το λαό και την αγία πόλη Ιερουσαλήμ, όπως φαίνεται στην Π.Δ. (Μακκ. 2,15/12-16). Ακόμη, ο Θεός έσωσε την Ιερουσαλήμ χάριν του δούλου Του Δαβίδ, ο οποίος ΔΕΝ ΒΡΙΣΚΟΤΑΝ ΤΟΤΕ ΕΝ ΖΩΗ (Β' Βασιλ. 20,6).

Τέλος, η Ορθόδοξη Παράδοση, όπως αποτυπώνεται στην Υμνολογία και την Πατερική Θεολογία, διδάσκει πως το σώμα της Θεοτόκου, μετά τον προσωρινό θάνατό της -και και όχι εν ζωή όπως δέχτηκαν στη Δύση- μετέστη στον Ουρανό και ενώθηκε ΧΑΡΙΤΙ και ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΑ με τη δόξα του Τριαδικού Θεού (Κοίμηση της Θεοτόκου). Δεδομένου ότι τα λείψανα πολλών αγίων παραμένουν άφθαρτα, μυροβλύζουν και θαυματουργούν, είναι καί λογικό καί θεολογικό να ειπωθεί ότι το ΠΑΝ-ΑΓΙΟ σώμα της Παρθένου δεν θα μπορούσε να μείνει εγκλωβισμένο στη φθορά του θανάτου. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία πάντως, η θεολογία περί της εν σώματι μεταστάσεως της Θεομήτορος δεν έγινε ποτέ δόγμα πίστεως, όπως θεσπίστηκε στη Δύση το 1950, αφού είναι αλήθεια πως δεν απαντάται στην Αγία Γραφή και στην ιερά Παράδοση των αρχικών χρόνων, παρά μόνο αναπτύχθηκε από τον 6ο αιώνα κ.ε.